

ΤΙΤΛΟΣ: Εισαγωγή στην Προγραμματική Μουσική: *La Dance Macabre* του Camille Saint-Saëns

Μαίη Κοκκίδου: «Ο Μακάβριος χορός»

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 45΄

ΤΑΞΗ/ΤΑΞΕΙΣ: Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ-ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ: Οι μαθητές θα:

- γνωρίσουν ένα έργο προγραμματικής μουσικής
- γνωρίσουν τον συνθέτη της περιόδου του Ρομαντισμού Camille Saint-Saëns
- διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ λογοτεχνίας και μουσικής
- αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης (ακρόαση, περιγραφή και ανάλυση της μουσικής)
- επικοινωνήσουν με τα άλλα μέλη της σχολικής τάξης μέσα από την έκφραση των σκέψεων και των συναισθημάτων τους
- αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης
- αναπτύξουν δεξιότητες συμμετοχής σε μία συζήτηση
- εξοικειωθούν με την τεχνική της ιδεοθύελλας
- καλλιεργήσουν τη φαντασία τους
- ασκηθούν στη γραφή σύντομων κειμένων (ιστορίες, ποιήματα) εμπνευσμένων από μία μουσική ακρόαση
- δημιουργήσουν εικαστικά έργα εμπνευσμένα από τη μουσική ακρόαση

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ:

- CD Player
- Δίσκος ακτίνας με το έργο του Camille Saint-Saëns «*La Dance Macabre*», op.40
- Το ποίημα του Henri Cazalis (σε ελεύθερη μετάφραση από τη γράφουσα):
*Τα μεσάνυχτα, ο Θάνατος παίζει έναν χορευτικό τόνο στο βιολί του.
Ο χειμωνιάτικος άνεμος φυσά και η νύχτα είναι μελαγχολική και σκοτεινή.
Μυστηριώδη βογκητά ακούγονται μέσα από τα δέντρα.
Άσπροι σκελετοί υψώνονται ανάμεσα από τις σκιές πηδώντας από τα τεράστια
σάβανα τους.
Ο καθένας τους δονείται τρεμουλιαστά και τα κόκαλά τους κροταλίζουν καθώς
χορεύουν.
Απότομη σιωπή!
Ξαφνικά σταματούν το χορό τους και απομακρύνονται βιαστικά.
Ο πετεινός λάλησε.*
- Χαρτιά και μολύβια
- Υλικά για εικαστική σχεδίαση (κατ' επιλογή των μαθητών)

- Χαρτόνια ή χαρτιά του μέτρου ή λευκές κόλλες χαρτιού

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ:

- Ο διδάσκων/Η διδάσκουσα αναφέρει στους μαθητές τον όρο «προγραμματική μουσική» και τους ζητά να υποθέσουν ποια θα είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτής της μουσικής. Στη συνέχεια, και μέσα από συζήτηση, καταλήγουν σε έναν ορισμό, π.χ.: «τα έργα προγραμματικής μουσικής έχουν έναν τίτλο που περιγράφει κάτι και ακολουθούν ένα πρόγραμμα που απεικονίζει ιδέες, εικόνες ή μηνύματα που θέλει να εκφράσει αυτή η μουσική».
- Ο διδάσκων/Η διδάσκουσα γράφει στον πίνακα το όνομα του Camille Saint-Saëns και τον τίτλο του έργου που πρόκειται να ακούσουν. Οι μαθητές προσπαθούν να θυμηθούν αν γνωρίζουν άλλα έργα αυτού του συνθέτη (για παράδειγμα το «Καρναβάλι των ζώων») και επιχειρούν να εντοπίσουν τη χώρα καταγωγής του συνθέτη. Στη συνέχεια ο διδάσκων/η διδάσκουσα προτείνει τον όρο «συμφωνικό ποίημα» και ζητά από τους μαθητές να σκεφτούν τη δομή και το περιεχόμενο ενός τέτοιου μουσικού έργου. Μέσα από συζήτηση μπορούν να αναδείξουν τα βασικά χαρακτηριστικά του: single-movement ορχηστρικό έργο που εκφράζει κάποιες ιδέες ή περιγράφει ένα συμβάν. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τον κοινό τόπο της προγραμματικής μουσικής και του συμφωνικού ποιήματος. Τέλος, οι μαθητές σκέφτονται και λένε ποια ιδέα ή ποιο γεγονός μπορεί να περιγράφει ένα μουσικό έργο με αυτό τον τίτλο.
- Οι μαθητές ακούνε προσεχτικά τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα να απαγγέλει το ποίημα του Henri Cazalis και μετά δίνουν έναν τίτλο στο ποίημα. Ο διδάσκων/ η διδάσκουσα πληροφορεί τους μαθητές ότι αυτό το ποίημα αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τον Camille Saint-Saëns ώστε να συνθέσει το έργο «*La Dance Macabre*».
- Οι μαθητές ακούνε το συμφωνικό ποίημα. Κατά τη δεύτερη ακρόαση μπορούν να σημειώνουν σε ένα χαρτί τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους, αυτά που προκαλούνται από την συγκεκριμένη ακρόαση. Μετά την ακρόαση, όσοι μαθητές επιθυμούν μοιράζονται τα συναισθήματά τους με τους συμμαθητές τους και τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα.
- Οι μαθητές επιχειρούν να προσδώσουν χαρακτηρισμούς στο μουσικό έργο «*La Dance Macabre*». Αν δυσκολεύονται, ο διδάσκων/η διδάσκουσα προτείνουν κάποιους όρους και οι μαθητές επιλέγουν αυτούς που πιστεύουν ότι είναι οι πλέον κατάλληλοι (π.χ. μουσική: ατμοσφαιρική/ γαλήνια/ νευρική/ θυελλώδης/ τρομακτική/ λυπητερή/ χαρούμενη) και αιτιολογούν την επιλογή τους. Μία άλλη πρακτική είναι να προκαλέσει ο διδάσκων/η διδάσκουσα ιδεοθύελλα (brainstorming) επιθετικών προσδιορισμών και σε επόμενη φάση να επιλέξουν οι μαθητές τους χαρακτηρισμούς που πιστεύουν ότι είναι οι πιο εύστοχοι. Ακόμα, όλοι μαζί συζητούν για την επιλογή του συνθέτη να συνθέσει μουσική για ένα τέτοιο θέμα.
- Ο διδάσκων/Η διδάσκουσα θέτει συγκεκριμένα ερωτήματα ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να εστιάσουν σε συγκεκριμένες όψεις του μουσικού έργου: *Ποιο μουσικό όργανο αποδίδει τον Θάνατο; Σε ποια οικογένεια οργάνων ανήκει; Υπάρχουν κάποια μουσικά θέματα που ακούγονται περισσότερες φορές;*

(όταν τα ακούσετε σηκώστε το χέρι σας) Ποιο όργανο επέλεξε ο συνθέτης για να περιγράψει το χορό των σκελετών; Μπορείτε να θυμηθείτε αν αυτό το όργανο «πρωταγωνιστούσε» και σε κάποιο κομμάτι από το «Καρναβάλι των ζώων»; Σε ποιο; Ποιο μουσικό όργανο σηματοδοτεί το ξημέρωμα και σταματά το χορό των νεκρών; Πιστεύετε ότι με αυτό ο συνθέτης επιχείρησε να αποδώσει τη φωνή ενός ζώου;

- Οι μαθητές ακούνε για τελευταία φορά το έργο και παράλληλα είτε γράφουν μία ιστορία/ ένα ποίημα που εμπνεύστηκαν από τη μουσική είτε ζωγραφίζουν, με υλικά της επιλογής τους, μία εικόνα που φαντάζονται και συσχετίζουν με την ακρόαση της μουσικής (οι εικαστικές συνθέσεις των μαθητών μπορεί να μην απεικονίζουν κάτι συγκεκριμένο αλλά να αφορούν σε χρώματα, σε μορφές και σε έκφραση συναισθημάτων που συνάδουν με το θέμα).

Σημ. Γενικά, τα παιδιά αυτής της ηλικίας ελκύνονται από θέματα ανάλογα με αυτό του μουσικού έργου και οι διδάσκοντες είναι καλό να αξιοποιήσουν αυτό το στοιχείο στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ: Προγραμματική μουσική, Συμφωνικό ποίημα, Ρομαντισμός και οι άγνωστες, στους μαθητές, λέξεις από το ποίημα του Henri Cazalis.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Ο διδάσκων/Η διδάσκουσα μπορεί να αξιολογήσει:

- αν οι μαθητές χρησιμοποίησαν με ορθότητα μουσικούς όρους για να περιγράψουν το υπό ακρόαση μουσικό έργο
- αν οι μαθητές συμμετείχαν ενεργά και αποτελεσματικά στις συζητήσεις για τους καινούριους μουσικούς όρους και αν ήταν εύστοχοι και δημιουργικοί στις υποθέσεις που διατύπωσαν
- αν οι μαθητές επέδειξαν προθυμία στην έκθεση των συναισθημάτων τους αναφορικά με το μουσικό έργο
- αν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της ακρόασης επέδειξαν την κατάλληλη συμπεριφορά (ησυχία, συγκέντρωση)
- αν οι μαθητές ήταν ικανοί να δημιουργήσουν μία ιστορία, ένα ποίημα ή μία εικαστική σύνθεση εμπνευσμένοι από την ακρόαση του συμφωνικού ποιήματος

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ:

- Οι μαθητές μπορούν να επισκεφθούν το website [Dallas Symphony Orchestra Kids](#) για να ενημερωθούν περισσότερο για την περίοδο του ρομαντισμού (περιλαμβάνονται και ακουστικά παραδείγματα).
- Ο διδάσκων /Η διδάσκουσα μπορούν να θέσουν σε ακρόαση τα «Απολιθώματα» από το «Καρναβάλι των ζώων» και οι μαθητές να συγκρίνουν τις ατμόσφαιρες των δύο έργων.
- Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν μία ήχο-ιστορία ή μία ήχο-εικόνα στις οποίες να παρουσιάζουν τη δική τους εκδοχή για τα συμβάντα μιας μακάβριας νύχτας.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ:

- Λογοτεχνία: οι μαθητές διακρίνουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της μορφής ενός ποιήματος και ενός συμφωνικού ποιήματος.
- Εικαστικά: οι μαθητές επιλέγουν κάποια εικαστικά υλικά για να αποδώσουν μία μουσική ιδέα ή για να εκφράσουν κάποια συναισθήματα.
- Λαϊκή παράδοση: οι μαθητές αναζητούν μύθους από τη λαϊκή παράδοση των Ελλήνων ή άλλων λαών που